

БАЗОВІ ПРОЦЕДУРИ, МЕТОДОЛОГІЯ БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ТА ЙОГО РОЛЬ У СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Різник В.В.,
Різник Н.А.

Предметом дослідження виступають основні методичні підходи та базові процедури підготовки бізнес-плану як ключової складової стратегічного управління діяльністю підприємства.

Мета написання статті полягає в визначенні сутності та місця бізнес-плану в системі стратегічного управління діяльністю підприємства.

Завдання дослідження – розглянути роль бізнес-плану в системі стратегічного управління діяльністю підприємства, здійснити аналіз методики формування структурних елементів бізнес-плану та їх змістовного наповнення.

Методологічну базу дослідження склали наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених та провідних фахівців, аналітичні матеріали з проблеми дослідження, нормативно-правова база.

Результати роботи. Розглянуто сутність поняття «бізнес-план», визначено функції, цілі та основні структурні елементи бізнес-плану. Запропоновано при розробці бізнес-планів малих підприємств взяти за основу міжнародні стандарти.

Галузь застосування результатів. Отримані результати дослідження можуть бути використані керівниками малими підприємствами та спеціалізованих організацій з метою підвищення якості підготовки бізнес-планів.

Висновки. Загалом бізнес-планування передбачає вирішення стратегічних і тактичних завдань, що стоять перед підприємством. Бізнес-планування є одним з найважливіших інструментів і механізмів управління підприємством, який зумовлює і прогнозує його ефективність в майбутньому. При цьому, бізнес-планування може бути як об'єктивною оцінкою власної підприємницької діяльності фірми, так і необхідним інструментом стратегічних проектно-інвестиційних рішень відповідно до потреб ринку і ситуації. В обох випадках бізнес-планування дозволяє максимально швидко і адекватно реагувати на зміни ринку, внутрішньої інфраструктури та сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства.

На наше переконання, в умовах постіндустріального динамічного суспільства, саме бізнес-планування може стати дієвим інструментом у стратегічному управлінні при боротьбі зі змінами та ключовою складовою формування успішної стратегії розвитку будь-якого підприємства.

Ключові слова: ринкова економіка, стратегія розвитку, бізнес, бізнес-планування, принципи бізнес-планування, бізнес-план, функції бізнес-плану, структура бізнес-плану.

БАЗОВЫЕ ПРОЦЕДУРЫ, МЕТОДОЛОГИЯ БИЗНЕС-ПЛАНИРОВАНИЯ И ЕГО РОЛЬ В СТРАТЕГИЧЕСКОМ УПРАВЛЕНИИ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ

Резник В.В.,
Резник Н.А.

Предметом исследования выступают основные методические подходы и базовые процедуры подготовки бизнес-плана как ключевой составляющей стратегического управления деятельностью предприятия.

Цель написания статьи заключается в определении сущности и места бизнес-плана в системе стратегического управления деятельностью предприятия.

Задачи исследования – рассмотреть роль бизнес-плана в системе стратегического управления деятельностью предприятия, осуществить анализ методики формирования структурных элементов бизнес-плана и их содержательного наполнения.

Методологическую базу исследования составили научные труды отечественных и иностранных ученых и ведущих специалистов, аналитические материалы по проблеме исследования, нормативно-правовая база.

Результаты работы – рассмотрена сущность понятия «бизнес-план», определены функции, цели и основные структурные элементы бизнес-плана. Предложено применение международных стандартов при разработке бизнес-планов малыми предприятиями в Украине.

Область применения результатов. Полученные результаты исследования могут быть использованы руководителями малых предприятий и специализированных организаций с целью повышения качества подготовки бизнес-планов.

Выводы. Бизнес-планирование предполагает решение стратегических и тактических задач, стоящих перед предприятием. Бизнес-планирование является одним из важнейших инструментов и механизмов управления предприятием, который предопределяет и прогнозирует его эффективность в будущем. При этом, бизнес-планирование может быть как объективной оценкой собственной предпринимательской деятельности фирмы, так и необходимым инструментом стратегических проектно-инвестиционных решений в соответствии с потребностями рынка и ситуации. В обоих случаях бизнес-планирование позволяет максимально быстро и адекватно

реагировать на изменения рынка, внутренней инфраструктуры и способствует повышению конкурентоспособности предприятия.

По нашему убеждению, в условиях постиндустриального динамического общества, именно бизнес-планирование может стать действенным инструментом в стратегическом управлении во время борьбы с изменениями и ключевой составляющей формирования успешной стратегии развития любого предприятия.

Ключевые слова: рыночная экономика, стратегия развития, бизнес, бизнес-планирование, принципы бизнес-планирования, бизнес-план, функции бизнес-плана, структура бизнес-плана.

BASIC PROCEDURES, METHODOLOGY BUSINESS PLANNING AND ITS ROLE IN THE STRATEGIC MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE

**Riznyk V.V.,
Riznyk N.A.**

The subject of research are the main methodological approaches and basic procedures for preparing business plan as a key component of enterprises strategic management.

The purpose of writing the article is to determine the essence and place of business plan in system of enterprises strategic management.

Objectives of the study. Consider the role of business plan in system of enterprises strategic management, analyze the methodology for the formation of structural elements of business plan and their content.

The methodological base of the research was made by scientific works of domestic and foreign scientists and leading specialists, analytical materials on the research problem, regulatory and legal framework.

Results of the work. The essence of the concept «business plan» is considered, the functions, goals and basic structural elements of business plan are defined. The application of international standards in the development of business plans by small enterprises in Ukraine is proposed.

Scope application of the results. The obtained research results can be used by the heads of small enterprises and specialized organizations to improve the quality of preparation of business plans.

Conclusions. In the general form of business planning involves solving the strategic and tactical tasks facing the enterprise. Business planning is one of the most important enterprises management tools and mechanisms, which predetermines and predicts its effectiveness in the future. At the same time, business planning can be both an objective evaluation of the firm's own entrepreneurial activity, and an essential tool of strategic project-investment solutions in accordance with markets needs and situation. In both cases, business planning allows you to respond quickly and adequately to changes in market, internal infrastructure and helps to increase the enterprises competitiveness.

In our opinion, in the conditions of a post-industrial dynamic society, it is business planning that can become an effective tool in strategic management in the fight against changes and a key component in formation of successful development strategy for any enterprise.

Keywords: market economy, development strategy, business, business planning, business planning principles, business plan, business plan functions, business plan structure.

Постановка проблеми. Сучасність вимагає від менеджменту будь-якої організації вміння приймати відповідні управлінські рішення. В умовах ринку неможливо досягти стабільного успіху в бізнесі, якщо не планувати ефективно його розвиток, не акумулювати постійно інформацію про власний стан й перспективи, про стан цільових ринків та конкурентного середовища. Тому комерційна діяльність вимагає ретельної і професійно грамотної підготовки до її здійснення. Від того, наскільки ґрунтовно буде підготовлена, організована і проведена така робота, буде залежати наскільки успішно реалізуватиметься підприємницька ідея.

В умовах ринкової економіки існує висока ступінь невизначеності економічної поведінки суб'єктів ринку. Тому значну роль відіграють методи перспективного аналізу, що дозволяють приймати управлінські рішення на основі оцінки можливих у майбутньому ситуацій та вибору рішення з кількох альтернативних варіантів. Тобто перед початком кожного етапу вдосконалення виробництва, розширення видів діяльності або оновлення асортименту необхідно вирішити чи варто вкладати кошти та докладати зусиль для реалізації проекту. Базовим інструментом вирішення цієї проблеми служить бізнес-план, розробка якого дозволяє узгодити можливості з потребами ринку на визначений період часу.

Розробка та впровадження бізнес-плану на підприємствах необхідні з метою уникнення непередбачених кризових ситуацій, забезпечення ефективного та перспективного розвитку. Завдяки вдало обґрунтованому та розробленому бізнес-плану підприємства можуть мінімізувати ризики та досягати запланованих цілей в умовах динамічного ринкового середовища.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питання процесу бізнес-планування досліджували такі зарубіжні та вітчизняні вчені: К. Барроу, Д. Бористайн, Р. Браун, П. Пруетт, Б. Форд, В. Попов, В.Короткова, С. Ляпунов, А. Волосський, Н.Данік, П. Борщевський, В. Вітвіцький, В. Горемикін, М. Дем'яненко, І. Коновал, В. Нелеп, П.Саблук, С. Покропивний, Г. Тарасюк, М. Мальська, О. Волков, М. Денисенко, А. Гречан, Р. Гріфін, В. Іванова, М. Йохна, О. Кузьмін, О. Мельник, Г. Осовська, В. Слинков, В. Стадник, Є. Діденко, Б.Нянчур В. Ясинський та ін.

Водночас вивчення наукової літератури свідчить, що незважаючи на наявність загальновідомих методик щодо розроблення бізнес-планів, питання формування структури бізнес-плану і його змістовного

наповнення на сьогодні залишається актуальним. Особливо гостро дане питання стосується бізнес-планування в сфері обслуговування, для якого характерним є недостатнє висвітлення та суперечливе трактування базових процедур та галузевих особливостей.

Метою написання статті є визначення сутності та місця бізнес-плану в системі стратегічного управління діяльністю підприємства та розкриття методики формування структурних елементів бізнес-плану та їх змістовного наповнення.

Виклад основного матеріалу. За своєю суттю бізнес-план є документом, що містить систему зв'язаних в часі і просторі, узгоджених з ресурсами, заходів та дій, спрямованих на отримання максимального прибутку внаслідок реалізації підприємницької ідеї. Його розробляють у разі організації нового проекту чи фірми, об'єднання існуючих підприємств, створення інтегрованого утворення, трансформації власності, започаткування зовнішньоекономічної діяльності.

Бізнес-планування – це сучасний і досить популярний термін на сьогодні в бізнес-середовищі. Але розробка бізнес-планів і ведення діяльності в руслі постійного бізнес-планування з урахуванням всіх нюансів даного поняття (постійний моніторинг ринку, стану конкурентного середовища, складання планів для впровадження будь-яких змін і т.д.) на вітчизняних просторах знаходяться на відчутній відстані від європейських практик розвинених країн [1, с.130].

С. Покропивний трактує бізнес-план як письмовий документ, в якому викладено сутність підприємницької ідеї, шляхи й засоби її реалізації та охарактеризовано ринкові, виробничі, організаційні та фінансові аспекти майбутнього бізнесу, а також особливості управління ним [1, с. 6]. Г. Тарасюк бізнес-план розглядає як документ, який містить систему пов'язаних в часі і просторі, узгоджених з метою і ресурсами заходів та дій, спрямованих на отримання максимального прибутку внаслідок реалізації підприємницької ідеї [7, с. 9].

Отже, на відміну від внутрішньовиробничих планів, бізнес-план спрямований на розробку та детальний опис процесу виконання проекту підприємства, а не на встановлення планових показників роботи самого підприємства. Тому підприємство може мати в розробленні та виконанні одночасно декілька бізнес-планів (залежно від кількості бізнес-проектів) або один бізнес-план може належати декільком підприємствам (якщо проект об'єднує діяльність декількох підприємств). Крім того, мета складання бізнес-плану може бути різною (проектне планування майбутньої діяльності, отримання фінансування для здійснення проекту, координація роботи підприємств у спільному проекті) [6, с. 57].

Цінність бізнес-плану полягає в тому, що він:

- дає можливість визначити життєздатність фірми в умовах конкуренції;
- містить орієнтир подальшого розвитку фірми;
- служить інструментом одержання фінансової підтримки від інвесторів.

Бізнес-план є одним з ділових документів, що визначає стратегію розвитку підприємства. Узгодження поставлених завдань та реальних фінансових можливостей є основною особливістю бізнес-плану як стратегічно зорієнтованого документа.

Тобто, бізнес-план – це ретельно підготовлений документ, що розкриває всі сторони будь-якого запроєктованого комерційного заходу. Він надає можливість передбачати не лише всі заходи для реалізації нової ідеї, а й визначити необхідне фінансове забезпечення та можливість одержання доходу (прибутку). Таким чином, бізнес-план можна вважати формою експертної оцінки доцільності та ефективності здійснення нової підприємницької ідеї [4, с. 35].

Добре підготовлений та обґрунтований бізнес-план є основою для бізнес-пропозиції, котра використовується у процесі переговорів з діловими партнерами. Він відіграє неабияку роль у підборі на роботу кваліфікованих кадрів; його обов'язково використовують для залучення надійних інвесторів і кредиторів.

Розробка бізнес-плану нового підприємства провадиться поетапним (ітеративним) методом, а кінцевою метою є обґрунтування необхідності створення цього підприємства або реалізація його інвестиційної програми.

При розробці бізнес-плану варто опиратися на загальноприйняту логіку, що передбачає послідовне здійснення наступних дій: вибір продукції (послуг) для ринку; дослідження ринкового середовища для майбутнього бізнесу; вибір і обґрунтування місця для розміщення фірми (у випадку, якщо вона тільки починає свою діяльність); прогнозування можливих обсягів продажів продукції (надання послуг); визначення виробничих параметрів майбутнього бізнесу; розробка цінової й реалізаційної політики; обґрунтування вибору організаційних параметрів фірми; опис потенційних ризиків і дій для їхньої мінімізації; оцінка фінансових параметрів бізнесу; опис висновків по основних положеннях бізнес-плану.

Бізнес-план може мати довільне число розділів. Він орієнтований в основному на успіх у фінансово-економічній діяльності. Бізнес-план не є суворо регламентованим за своєю структурою, при його підготовці потрібно звернути увагу на такі умови:

- повинен бути професійним (бізнес-план повинен бути зрозумілим та доступним для замовника, адже за зовнішнім і внутрішнім виглядом бізнес-плану судять про спеціаліста, що його написав);
- повинен бути структурованим (бізнес-план повинен бути розділений на розділи, містити мету, цілі і завдання комерційного заходу);
- повинен бути логічним (бізнес-план повинен бути створений таким чином, щоб кредитор чи інвестор могли легко розшукати необхідну йому інформацію, з цією метою створюються підрозділи, пропонуються до використання таблиці, схеми та діаграми).

Таблиця 1. Структура бізнес-плану за міжнародними стандартами

UNIDO	KPMG	ЄБРР
1. Резюме	1. Титульний лист	1. Титульний лист
2. Опис галузі й компанії	2. Меморандум про конфіденційність	2. Меморандум про конфіденційність
3. Опис послуг (товарів)	3. Резюме	3. Резюме
4. Продажі і маркетинг	3.1. Короткий огляд	4. Підприємство
5. План виробництва	3.2. Пропонована продукція й послуги	4.1. Історія розвитку підприємства і його стан на момент створення бізнес-плану, опис поточної діяльності
6. Організаційний план	3.3. Місія, цілі й завдання	4.2. Власники, керівний персонал, працівники підприємства
7. Фінансовий план	4. Продукція й послуги	4.3. Поточна діяльність
8. Оцінка ефективності проекту	4.1. Вступ	4.4. Фінансовий стан
9. Гарантії й ризики компанії	4.2. Продукція й послуги	4.5. Кредити
10. Додатки	4.3. Супутні товари й послуги	5. Проект
	5. Аналіз ринку й галузі	5.1. Загальна інформація про проект
	5.1. Використання продукту й послуги	5.2. Інвестиційний план проекту
	5.2. Демографічний аналіз	5.3. Аналіз ринку, конкурентоспроможність
	5.3. Конкуренція	5.4. Опис виробничого процесу
	5.4. SWOT–аналіз	5.5. Фінансовий план
	6. Цільові ринки	5.6. Екологічна оцінка
	6.1. Цільові споживачі	6. Фінансування
	6.2. Географія цільового ринку	6.1. Графіки одержання й погашення кредитних коштів
	6.3. Ціноутворення	6.2. Застава й поручництво
	7. Стратегії реклами й просування	6.3. Обладнання й роботи, які будуть фінансуватися за рахунок кредитних коштів
	7.1. Стратегія просування	6.4. SWOT–аналіз
	7.2. Способи поширення реклами	6.5. Ризики й заходи щодо їх зниження
	7.3. Прогноз продажів	7. Додатки
	8. Управління	
	8.1. Організація й основний персонал	
	8.2. Постійне споживання активів	
	8.3. Витрати на підготовку виробництва	
	9. Фінансовий аналіз	
	9.1. Собівартість реалізованої продукції	
	9.2. Аналіз беззбитковості	
	9.3. Кількісний аналіз	
	9.4. Доходи й витрати	
	9.5. Рух грошових коштів	
	9.6. Баланси підприємства	
	9.7. Ризики	
	10. Додатки	

Джерело: [6, с. 71]

Згідно з призначенням бізнес-плану, його структура та зміст повинні мати таку форму, яка б максимально зацікавила потенційних партнерів та дозволила отримати найбільш повне уявлення про бізнес-ідею і перспективи їх участі у її реалізації. Чим більша фірма, тем складніше її функціональна діяльність, тим повніше розробка розділів плану. Склад і структура бізнес-плану також залежить від розмірів пропонованого ринку збуту, наявності конкурентів, а також перспективного росту створюваного підприємства.

Залежно від цілі складання бізнес-плану розділи можуть розроблятися з тим або іншим ступенем конкретизації. Не існує твердої форми й структури бізнес-плану. Підприємець повинен сам розробити свій власний, придатний саме для його діяльності, бізнес-план. Але, як правило, у розділах розкривається основна ідея й ціль бізнесу, специфіка послуги, оцінка ринку, стратегія поведінки фірми, виробнича структура і т.д.

Під час розробки бізнес-плану слід пам'ятати основні помилки, яких часто допускаються підприємства. Досвідчені експерти не рекомендують використовувати шаблони готових бізнес-планів, а складати власні, «з нуля», завдяки чому буде краще розуміння власних завдань та цілей. Створюючи бізнес-план «з нуля», автор зможе задати собі необхідні питання та максимально свідомо оцінити проект. При цьому варто пам'ятати, що на сьогодні існує безліч міжнародних стандартів та форм складання бізнес-планів, що дає можливість підприємцю самостійно скласти необхідний бізнес-план, не витрачаючись на дорогі послуги відповідних компаній та відповідати сучасним вимогам бізнес-планування [4, с.37].

Організація, відповідно до особливостей своєї діяльності та вимог замовника, має можливість обрати відповідну стандартну методику бізнес-планування (методичний підхід щодо розроблення бізнес-плану TACIS; ЄБРР; UNIDO, вітчизняні методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств та ін.) або методику, найбільш уніфіковану до специфіки свого проекту. При розв'язанні проблеми щодо вибору відповідної методики варто враховувати необхідність максимального зацікавлення потенційних партнерів у реалізації проекту. Тому тут важливо раціонально підійти не лише до виконання процедур з написання

проекту бізнес-плану, але й до організаційних процедур, процедур з планування, зі збору та оброблення інформації та із вивчення інтересів сторін, зацікавлених у бізнес-проекті, і їх узгодження. Системне використання наведених процедур з розроблення бізнес-плану у практичній діяльності організації сприятиме раціоналізації процесу бізнес-планування та забезпеченню результативності усього процесу [5, с.110].

Для малих підприємств актуальним є написання бізнес-плану без сторонньої допомоги, але з обов'язковим використанням загальноприйнятих стандартів та принципів бізнес-планування. На сьогодні існує багато міжнародних методик розроблення бізнес-планів, але ми поділяємо думку В.О.Короткової, яка стверджує, що для вітчизняних підприємств буде найбільш прийнятним застосування методики UNIDO (United nations industrial development organization), що стала в 1978 році загальноприйнятою в усьому світі [4, с.35].

Розглянувши основні особливості змісту бізнес-планування, можна стверджувати, що такий вид планової діяльності передбачає проведення комплексного аналізу ситуації, постановку цілей, вироблення стратегій і узгоджених програм дій, розподіл ресурсів відповідно до виявлених пріоритетами розвитку. Цей процес відіграє ключову роль у процесі управління стратегією розвитку підприємства. Це пояснюється тим, що якість викладення положень стратегії, відображених у розділах планового документа та їх зрозумілість виступають базовою умовою реалізації прийнятої програми розвитку суб'єкта господарювання [3, с.81].

Наявність обґрунтованого бізнес-плану сприяє залученню капіталу, визначенню планів на майбутнє, ретельному вивченню передбачуваних ризиків і можливих труднощів, які можуть перешкодити практичній реалізації бізнес-проекту. Його впровадження дозволить значно підвищити ефективність діяльності підприємства, конкурентоспроможність і скоротити витрати.

В умовах ринкової системи господарювання бізнес-план – це активний робочий інструмент управління, відправний пункт усієї планової та виконавчої діяльності підприємства. Бізнес-план дає змогу аналізувати, контролювати й оцінювати успішність діяльності в процесі реалізації підприємницького проекту, виявляти відхилення від плану та своєчасно коригувати напрямки розвитку бізнесу [2, с. 132].

Ефективний бізнес-план повинен вказати на ключові переваги проекту та причини, з яких користувачі повинні будуть платити за певну послугу або товар. При цьому інвесторам необхідно зазначити суму фінансових коштів, необхідних підприємству для старту, розширення або підтримки його поточної діяльності. Не варто забувати й про перспективи та можливості зростання, ризики та способи їх нівелювання, список членів команди, партнерів, конкурентів, а також діючих та потенційних клієнтів підприємства. Це надасть повну картину для інвесторів, що допоможе прийняти більш зважене рішення щодо фінансування того чи іншого проекту та можливих преференцій для них [4, с. 37].

Можна виділити три типи бізнес-планів, які використовуються у формальному процесі планування як функції та базової технології управління бізнесом: корпоративні (управлінські) бізнес-плани застосовуються для управління поточною діяльністю та розвитком підприємства; бізнес-плани проектів – спрямовані на планування та управління проектами, що реалізуються в рамках даного підприємства застосовуються для управління змінами на підприємстві; цільові бізнес-плани – спрямовані на прийняття окремих великих рішень, пов'язаних з управлінням бізнесом застосовуються для управління специфічними разовими завданнями в діяльності підприємства [3, с. 81].

Висновки. У загальному вигляді бізнес-планування передбачає рішення стратегічних і тактичних завдань, що стоять перед підприємством. Бізнес-планування є одним з найважливіших інструментів і механізмів управління підприємством, який зумовлює і прогнозує його ефективність в майбутньому. При цьому, бізнес-планування може бути як об'єктивною оцінкою власної підприємницької діяльності фірми, так і необхідним інструментом стратегічних проектно-інвестиційних рішень відповідно до потреб ринку і ситуації. В обох випадках бізнес-планування дозволяє максимально швидко і адекватно реагувати на зміни ринку, внутрішньої інфраструктури та сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства.

На наше переконання, в умовах постіндустріального динамічного суспільства, саме бізнес-планування може стати дієвим інструментом у стратегічному управлінні при боротьбі зі змінами та ключовою складовою формування успішної стратегії розвитку будь-якого підприємства.

Список використаних джерел

1. Бізнес-план : технологія розробки та обґрунтування : навчальний посібник / С.Ф. Покропивний, С.М. Соболюк, Г.О. Швиданенко, О.Г. Дерев'янка. – К. : КНЕУ, 2002. – 379 с.
2. Данік Н.В. Бізнес-планування як інструмент здійснення фінансового менеджменту в сучасних умовах розвитку України / Данік Н.В. // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – Випуск 1. – С.129-133.
3. Діденко Є.О. Бізнес-планування та його роль у стратегічному управлінні підприємством / Є.О. Діденко, Б.С. Нянчур // Економіка та держава. – 2016. – № 12– С.78-81.
4. Короткова В.О. Особливості розроблення та презентації бізнес-планів / Короткова В.О. // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 14. – С.34-37.
5. Лаєрвіс Л.А. Бізнес-планування у діяльності організації: базові процедури та основні методичні підходи / Лаєрвіс Л.А. // Інноваційна економіка. Науково-виробничий 2013. – №10. – С.104-111.
6. Планування в підприємствах і організаціях споживчої кооперації: стан і перспективи розвитку: Монографія / Іванова В.В., Сидоренко-Мельник І.М., Фастовець А.А., Юрко І.В. / За ред. А.А. Фастовець. – Полтава: РВЦ ПУСКУ, 2008. – 157 с.

7. Тарасюк Г.М. Бізнес-план : розробка, обґрунтування та аналіз : навч. посібник / Тарасюк Г.М. – К. : Каравела, 2006. – 280 с.

References

1. *Biznes-plan : tekhnolohiia rozrobky ta obgruntuvannia : navchalnyi posibnyk [Business plan: technology of development and substantiation]* / S.F. Pokropyvnyi, S.M. Sobol, H.O. Shvydanenko, O.H. Derev'ianko. – K. : KNEU, 2002. – 379 s.
2. *Danik N.V. Biznes-planuvannia yak instrument zdiisnennia finansovoho menedzhmentu v suchasnykh umovakh rozvytku Ukrainy [Business planning as an instrument of financial management in the current conditions of development of Ukraine]* // *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. – 2014. – Vypusk 1. – С.129-133
3. *Didenko E.O., Nianchur B.S. Biznes-planuvannia ta yoho rol u stratehichnomu upravlinni pidpriemstvom [Business Planning and its Role in Strategic Business Management]* // *Ekonomika ta derzhava*. – 2016. – №12– С.78-81
4. *Korotkova V.O. Osoblyvosti rozroblennia ta prezentatsii biznes-planiv [Features of developing and presenting business plans]* // *Investytsii: praktyka ta dosvid*. – 2013. – № 14. – С.34-37
5. *Lavriv L.A. Biznes-planuvannia u diialnosti orhanizatsii: bazovi protsedury ta osnovni metodychni pidkhody [Business planning in the organization: basic procedures and basic methodological approaches]* // *Innovatsiina ekonomika. Naukovo-vyrobnychy 2013*. - №10. – S.104-111
6. *Planuvannia v pidpriemstvakh i orhanizatsiakh spozhyvchoi kooperatsii: stan i perspektyvy rozvytku: Monohrafiia [Planning in enterprises and organizations of consumer co-operation: the state and prospects of development]*/ Ivanova V.V., Sydorenko-Melnyk I.M., Fastovets A.A., Yurko I.V. / *Za red. A.A. Fastovets*. – Poltava: RVTs PUSKU, 2008. – 157 s.
7. *Tarasiuk H.M. Biznes-plan : rozrobka, obgruntuvannia ta analiz : navch. posibnyk [Business plan: development, justification and analysis]* – K. : Karavela, 2006. – 280 s.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Різник В'ячеслав Володимирович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти

Різник Надія Анатоліївна – старший викладач кафедри професійної освіти

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди».

вул. Миру 4, кв. 28, м. Переяслав-Хмельницький, 08400 Україна

СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ

Резник Вячеслав Владимирович – кандидат педагогических наук, доцент кафедры профессионального образования

Резник Надежда Анатольевна – старший преподаватель кафедры профессионального образования

ГБУЗ «Переяслав-Хмельницкий ГПУ имени Григория Сковороды».

ул. Мира 4, кв. 28 м. Переяслав-Хмельницкий, 08400 Украина

INFORMATION ABOUT AUTHORS

Vyacheslav Riznyk - PhD, Assistant Professor of Vocational Education

Nadiya Riznyk - Senior Lecturer of Vocational Education

SHEE «Pereiaslav-Khmelnyskyi SPU named Gryhoriy Skovoroda»

Str. Myru 4, r. 28, Pereiaslav-Khmelnyskyi, Ukraine 08400

УДК 338.43:504.062.2

DOI: 10.24411/2306–546X–2017–00029

ЕКОЛОГІЧНІ ОБМЕЖЕННЯ І РАЦІОНАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

**Сакаль О.В.,
Коваленко А.О.**

Предмет дослідження – сукупність теоретичних і методичних аспектів та практичних заходів щодо врахування екологічних обмежень і раціональних можливостей аграрного зростання України у світлі концепції сталого розвитку.

Мета дослідження – обґрунтування екологічних обмежень і раціональних можливостей сталого розвитку аграрного сектора України.

Метод, методологія проведення роботи. Теоретичною основою дослідження є положення економічної теорії, економіки природокористування, теорії сталого розвитку, інституційного аналізу. Методологічну основу дослідження складає сукупність загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема, системний підхід, діалектичний метод пізнання та порівняльно-правовий аналіз, історичний підхід, метод причинно-наслідкових зв'язків, економіко-статистичні методи.

Результати роботи: здійснено структурування екологічних обмежень і раціональних можливостей аграрного зростання України у взаємозв'язку із Цілями сталого розвитку;